

15. ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΗΛΙΔΟΣ

(Πίν. 115 - 118)

Εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1966 ἐν Ἀρχαίᾳ Ἡλιδι ἀνασκαφὴν, διευθυνομένην ὑπ' ἐμοῦ, ἔλαβον μέρος ἡ κ. Βερόνικα Λεον - Μητροπούλου, ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ κ. Ἡλίας Ἀνδρέου, διπλωματοῦχος τῆς Ἀρχαιολογίας, ὁ κ. Ἐρβιν Ποχμάρσκυ, ὑπότροφος τοῦ Αὐστριακοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἡ δις Ἄννα Τσανάκα, ἀρχιτέκτων. Ἡ ἔρευνα περιορίσθη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν περαιτέρω ἀποκάλυψιν τοῦ θεάτρου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγένοντο εἰς τὸ κοῖλον ἐξ τάφροι εἰς ἀκτινωτὴν διάταξιν ἀπὸ τῆς περιφερείας τοῦ κοίλου πρὸς τὸ κέντρον τῆς ὁρχήστρας, τὸ ὁποῖον εἶχε προσδιορισθῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος (ΠΑΕ 1965, σ. 100, παρὲνθ. πίν. Α). Διὰ τῶν τάφρων τούτων ἀπεκαλύφθησαν λείψανα καὶ τῶν λοιπῶν τριῶν κλιμάκων ἀνόδου πρὸς τὰς κερκίδας πλὴν τῶν ἄλλων τριῶν, αἵτινες εἶχον ἀποκαλυφθῇ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος (πίν. 115 καὶ 116α). Ἄσπασαι αἱ κλίμακες αὗται εἶναι κατεσκευασμέναι ἐκ μεγάλων πελεκητῶν ὀρθογωνίων λίθων (πίν. 116β, 117 καὶ 118α).

Κατόπιν δοκιμαστικῆς ἐρεῦνης εἰς τμήματα κάτωθεν τοῦ στρώματος ἐκάστης κλίμακος ἀπεκαλύφθη χαλικόστρωτον ἐκ ποταμίων χαλίκων στερεῶς προσηρμοσμένων εἰς τὸ ἔδαφος (πίν. 118β καὶ παρὲνθ. πίν. Α). Τὸ χαλικόστρωτον τοῦτο, μέσου πλάτους 0.90 μ. καὶ κατεστραμμένον εἰς τμήματα αὐτοῦ, ἐκάλυπτεν ὡς τάπης τὴν κάτωθεν ἐκάστης κλίμακος τῶν κερκίδων κεκλιμένην ἐπιφάνειαν τοῦ κοίλου ἀπὸ τῆς περιφερείας τῆς ὁρχήστρας μέχρις ἐκείνης τοῦ κοίλου. Προφανῶς τὸ χαλικόστρωτον τοῦτο ἀνήκει εἰς φάσιν παλαιοτέραν τῆς τῶν λιθίνων κλιμάκων. Τοῦτο συνάγεται ὅχι μόνον ἐκ τῆς ἐπιμελοῦς ἐργασίας στρώσεως τῶν χαλίκων, ὅπερ ἀποκλείει τὸ ἐνδεχόμενον τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν ὡς ὑποθεμελιώσεως τῶν λιθίνων βαθμίδων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν συγκεντρωθέντων ὀστράκων ἐκ τῶν ὑπερκειμένων καὶ ὑποκειμένων τοῦ χαλικοστρώτου στρωμάτων· τὰ ὀστράκα δηλ. τοῦ δευτέρου στρώματος εἶναι σαφῶς ἀρχαιότερα τῶν ὑπερκειμένων, χρονολογούμενα εἰς τὰ τέλη τοῦ 5ου καὶ εἰς τὸν 4ον αἰῶνα, ἐνῶ ἐκεῖνα τοῦ ὑπερκειμένου στρώματος ἀνήκουν εἰς σαφῶς νεωτέραν ἐποχὴν.

Ἡ πλήρης ἀποκάλυψις τοῦ χαλικοστρώτου ὡς καὶ τῶν λιθίνων βαθμίδων, ὅπου αὐταὶ σώζονται, προβλεπομένη διὰ τὴν προσεχῇ ἀνασκαφικὴν

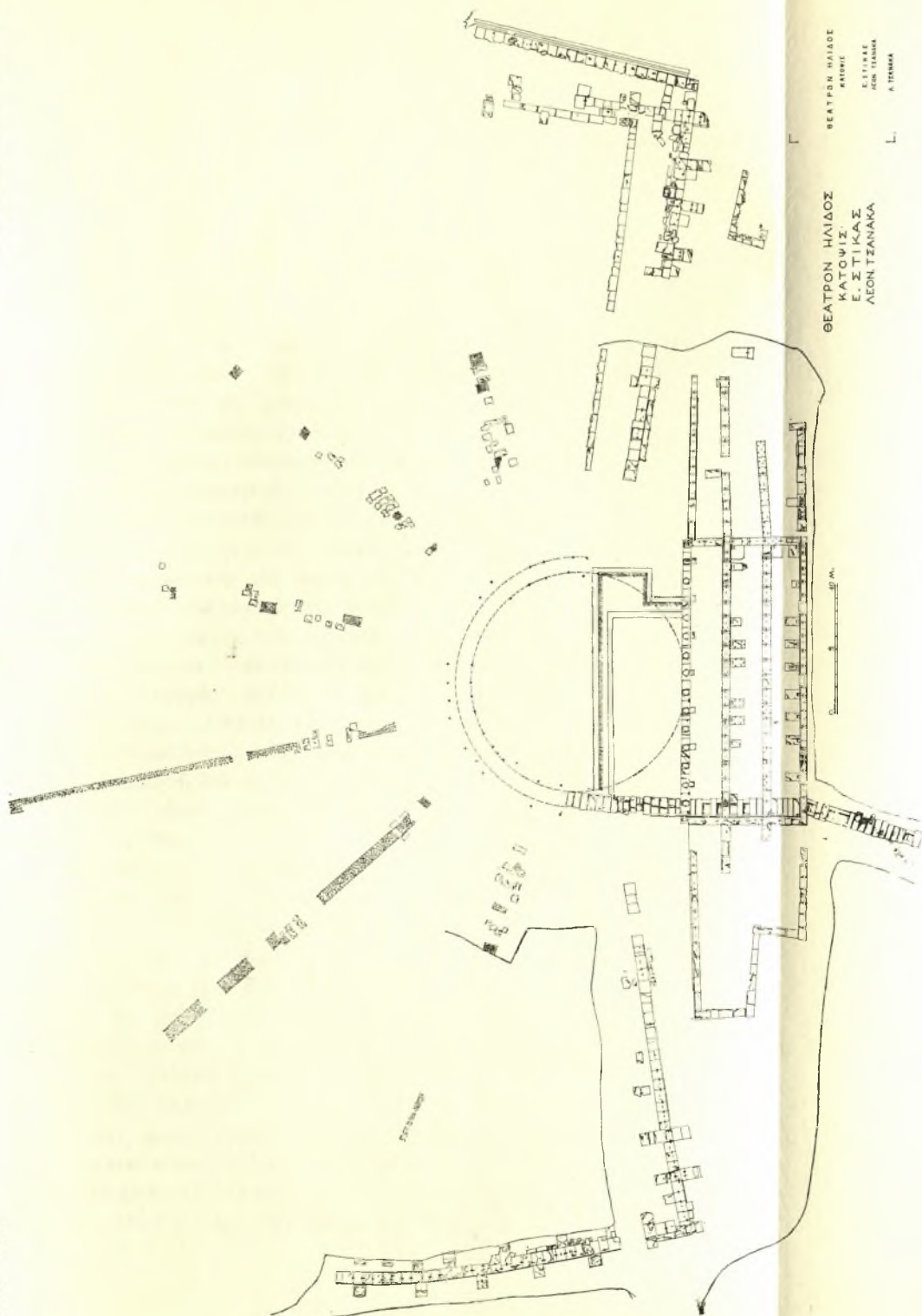
περίοδον καὶ ἡ ἐνδεδεχῆς ἔρευνα τῶν ἄνωθεν καὶ κάτωθεν αὐτῶν στρωμάτων θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀκριβῆ χρονολόγησιν τῶν δύο ὥς ἄνω φάσεων διαμορφώσεως τῶν προσβάσεων πρὸς τὰς κερκίδας τοῦ κοίλου. Ἐξ ἄλλου εἰς μίαν τῶν ἀνοιγιστῶν τάφρων εἰς τὸ κοῖλον καὶ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ὀρχήστρας εὐρέθη σκελετὸς νεκροῦ χριστιανικῶν χρόνων τοποθετημένος μὲ τεταμένα τὰ σκέλη. Οὗτος κείμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐκαλύπτετο ὑπὸ λίθων ποταμίων ἀτάκτως ἐπ' αὐτοῦ ἐρριμμένων. Παρὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ νεκροῦ εὐρέθη τεμάχιον κεράμου φέρον ἐγγάρακτον στανιρόν, εἰς τὰ μεταξὺ δὲ τῶν κεραίων αὐτοῦ κενὰ ἐγγάρακτον ἐπιγραφὴν ΙΣ ΧΡ ΝΙΚΑ.

Ἐκτὸς τῶν ἑξ ὥς ἄνω τάφρων ἐγένοντο καὶ τομαὶ παρὰ τὰ ἀναλήματα, τὴν σκηνὴν καὶ τὸν ἀγωγὸν τῆς ὀρχήστρας πρὸς ἐπαλήθυσιν παλαιότερων συμπερασμάτων καὶ ἐπίλυσιν ἐπὶ μέρους προβλημάτων σχετικῶν πρὸς τὸν τρόπον κατασκευῆς καὶ τὴν χρονολόγησιν τῶν τμημάτων τούτων τοῦ θεάτρου. Ἐπίσης ἐγένοντο ἑξ νέαι τομαὶ εἰς τὸν πρὸ τοῦ προσκηνίου χώρον πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἰχνῶν τοίχων (Geistermauer) παλαιότερων τοῦ προσκηνίου κτίσματος, τὰ ὅποια κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχον διὰ πρώτην φορὰν ἐπισημανθῆ εἰς τὸν χώρον τοῦτον (εἰκ. 8, Ἔργον 1965, σ. 75 εἰκ. 88. ΠΑΕ 1965, σ. 101, εἰκ. 1). Ὑπολείπεται ἡ ἔρευνα ἱκανοῦ εἰσέτι τμήματος πρὸς ὁλοκλήρωσιν τοῦ σχεδίου κατόψεως τοῦ συγκροτήματος τούτου τοίχων.

Ἐκ τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ ἔτους τούτου συνεκεντρώθησαν πολυάριθμα ὄστρακα. Τὰ ἐκ τῶν βαθυτέρων στρωμάτων εἶναι μελαμβαφῆ καὶ ὀλίγα ἔρυθρόμορφα τοῦ τέλους τοῦ 5ου ὥς καὶ τοῦ 4ου αἰῶνος, ἀνήκοντα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς κνᾶθους, ἀμφορεῖς, σκύφους καὶ πινάκια.

Ἐπίσης εὐρέθησαν ὀλίγα θραύσματα πηλίνων εἰδωλίων, χαλκᾶ «εἰσιτήρια», ὥς καὶ μέγας ἀριθμὸς χαλκῶν νομισμάτων.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

Κάτοπις τοῦ θεάτρου τῆς Ἡλίδος.

Γενική άποψις τοῦ θεάτρου τῆς Ἡλίδος ἐξ Ἀνατολῶν· εἰς τὸ κοίλον φαίνονται αἱ ἀνοιγέισαι τάρροι.

α. Γενική ἄποψις τοῦ θεάτρου τῆς Ἡλίδος ἀπὸ Δυσμῶν
μετὰ τῶν ἐν τῷ κοίλῳ ἀνοιγείσθων τάφρων.

β. Τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ κοίλου μετὰ τῶν λειψάνων
τῶν λιθίνων βαθμίδων.

α. Λείψανα τῶν λιθίνων βαθμίδων τοῦ δυτικοῦ τμήματος τοῦ κοίλου τοῦ θεάτρου τῆς Ἡλίδος.

β. Ἀποψις ἐκ τῆς ὀρχήστρας τῶν ἀκτινωτῶν τάφων τοῦ ἀνατολικοῦ τμήματος τοῦ κοίλου τοῦ θεάτρου τῆς Ἡλίδος.

β. Τμήμα χαλικοστρώτου κερκίδος τοῦ κοίλου τοῦ θεάτρου τῆς Ἡλίδος.

α. Λείψανα τῶν λιθίνων βαθυμίδων τοῦ δυτικοῦ τμήματος τοῦ κοίλου τοῦ θεάτρου τῆς Ἡλίδος.